

Maria Urban*, Ewelina Florczak**

FUNKCJA RZECZNIKA MAŁYCH I ŚREDNICH PRZEDSIĘBIORCÓW W PRAKTYCE GOSPODARCZEJ SEKTORA MŚP

DOI: 10.26399/meip.4(75).2022.24/m.urban/e.florczak

WSTĘP

Kierując się konstytucyjną zasadą wolności działalności gospodarczej, a także innymi zasadami konstytucyjnymi mającymi znaczenie dla przedsiębiorców i wykonywanej przez nich działalności gospodarczej, w tym zasadami praworządności, pewności prawa, niedyskryminacji oraz zrównoważonego rozwoju, uznając, że ochrona i wspieranie wolności działalności gospodarczej przyczyniają się do rozwoju gospodarki oraz do wzrostu dobrobytu społecznego, dążąc do zagwarantowania praw przedsiębiorców oraz uwzględniając potrzebę zapewnienia ciągłego rozwoju działalności gospodarczej w warunkach wolnej konkurencji¹, ustawodawca przyjął pakiet rozwiązań o obiecującej nazwie: Konstytucja dla Biznesu.

Dnia 22 czerwca 2018 r. na stanowisko pierwszego Rzecznika Małych i Średnich Przedsiębiorców powołany został Adam Abramowicz. Utworzenie nowego urzędu, dedykowanego bardzo trudnej i wrażliwej na zmiany sferze życia gospodarczego, jaką jest sektor MŚP rodził wiele nadziei i oczekiwań na ewolucję relacji pomiędzy przedsiębiorcami a organami regulującymi zasady i warunki rozwoju przedsiębiorczości w Polsce. Rzecznik miał być donośnym

* Maria Urban – studentka, Uczelnia Łazarskiego, e-mail: maria.aleksandra.urban@gmail.com, ORCID: 0000-0002-5295-6421.

** Ewelina Florczak – dr, Uczelnia Łazarskiego, e-mail: ewelina.florczak@gmail.com, ORCID: 0000-0002-5958-7163.

¹ Preambuła, Ustawa z dnia 6 marca 2018 r. – Prawo przedsiębiorców.

głosem biznesu i obrońcą jego interesów. Zasoby jakimi dysponuje, zarówno kadrowe, jak i rzeczowe, dają podstawy do uzasadnionych oczekiwań co do realnych rezultatów jego pracy. Informacje wynikające z analizy rocznych sprawozdań pozwalają na interpretację skali i kierunków aktywności, sposobu działania i komunikowania się z szeroko rozumianym otoczeniem. Zwłaszcza że nowość urzędu sprawia, że ilość i dostęp do danych źródłowych i prac badawczych jest bardzo ograniczony.

1. GENEZA I POWOŁANIE URZĘDU RZECZNIKA MAŁYCH I ŚREDNICH PRZEDSIĘBIORCÓW

Słownik języka polskiego podaje następujące definicje wyrazu rzecznik: *ten, kto występuje w obronie kogoś lub czegoś, kto popiera jakąś sprawę oraz ten, kto występuje w czyimś imieniu*². Obecnie, w Polsce działa pięciu rzeczników, prowadzących swoje zróżnicowane działania w szeroko rozumianym interesie obywateli: od 1987 r. Rzecznik Praw Obywatelskich³, od 2000 r. Rzecznik Praw Dziecka⁴, od 2009 r. Rzecznik Praw Pacjenta⁵, od 2015 r. Rzecznik Finansowy⁶ oraz od 2018 r. Rzecznik Małych i Średnich Przedsiębiorców⁷.

Powołanie organu, który ma chronić prawa przedsiębiorców oraz pozytywnie wpływać na warunki prowadzenia działalności gospodarczej nie jest nowym założeniem. W 2010 r. z interpelacją poselską w sprawie powołania urzędu rzecznika praw podatnika wystąpił poseł Michał Jaros⁸, trzy lata później z podobnym zapytaniem wystąpił poseł Henryk Kmiecik: w sprawie powołania do życia rzecznika praw podatników i płatników⁹. Ówczesni ministrowie finansów odpowiedzieli na interpelacje tak samo negatywnie. Skoro w 2010 r. rzecznik nie był potrzebny, ponieważ: *zmiany prawa podatkowego*

² <https://sjp.pwn.pl/slowniki/rzecznik> (dostęp: 3.01.2021).

³ <https://bip.brpo.gov.pl/> (dostęp: 28.12.2021).

⁴ <https://brpd.gov.pl/> (dostęp: 28.12.2021).

⁵ <https://www.gov.pl/web/rpp> (dostęp: 28.12.2021).

⁶ <https://rf.gov.pl/> (dostęp: 28.12.2021).

⁷ <https://rzecznikmsp.gov.pl/> (dostęp: 28.12.2021).

⁸ Interpelacja nr 16946 do prezesa Rady Ministrów w sprawie powołania urzędu rzecznika praw podatnika.

⁹ Interpelacja nr 14379 do ministra finansów w sprawie powołania do życia rzecznika praw podatników i płatników.

w coraz większym stopniu stwarzają podatnikowi możliwości prezentacji i obrony jego słusznym interesów¹⁰ czy to oznacza, że zmiany prawa podatkowego od 2018 r. ograniczają możliwości podatników do ochrony i obrony?

POWSTANIE URZĘDU RZECZNIKA MŚP

Ustawą z dnia 6 marca 2018 r. o Rzeczniku Małych i Średnich Przedsiębiorców powołany został urząd Rzecznika. Ustawa określa, na straży których praw stoi Rzecznik: mikro, małych i średnich przedsiębiorców w rozumieniu ustawy Prawo przedsiębiorców. Rangi i znaczenia zakresu tej reprezentacji nadaje fakt, że sektor MŚP stanowi 99,8% wszystkich aktywnych niefinansowych przedsiębiorstw, ponad 2258 tysięcy przedsiębiorców¹¹.

Ustawa Prawo przedsiębiorców podzieliła firmy na cztery wielkości: mikro, małe, średnie i duże. Kryteriami są roczna wielkość przychodów, ilość zatrudnionych oraz suma bilansowa. Mikroprzedsiębiorca to przedsiębiorca, który w co najmniej jednym roku z dwóch ostatnich lat obrotowych zatrudniał średniorocznie mniej niż 10 pracowników oraz nie przekroczył obrotu 2 milionów euro lub suma aktywów nie przekroczyła 2 milionów euro. Mały przedsiębiorca, w co najmniej jednym roku z dwóch ostatnich lat obrotowych, zatrudniał mniej niż 50 osób, a jego obrót nie przekroczył 10 milionów euro lub suma aktywów była mniejsza bądź równa 10 milionom euro. U średniego przedsiębiorcy, w co najmniej jednym roku z dwóch ostatnich lat obrotowych, zatrudnienie było mniejsze niż 250 osób, obroty nie przekroczyły 50 milionów euro, a suma aktywów nie przekroczyła 43 milionów euro.

Ustawowe obowiązki Rzecznika łączą się z pogłębianiem zaufania przedsiębiorców do władzy publicznej, poszanowaniem zasady wolności gospodarczej, bezstronności i równego traktowania, zrównoważonego rozwoju oraz zasady uczciwej konkurencji i poszanowania dobrych obyczajów oraz słusznym interesów przedsiębiorców¹².

Rzecznika powołuje Prezes Rady Ministrów na wniosek ministra właściwego do spraw gospodarki. Przed złożeniem wniosku, minister zasięga opinii reprezentatywnych organizacji pracodawców w rozumieniu ustawy z dnia 24 lipca 2015 r. o Radzie Dialogu Społecznego i innych instytucjach

¹⁰ <http://orka2.sejm.gov.pl/IZ6.nsf/main/02DEB6BB> (dostęp: 28.12.2021).

¹¹ GUS, *Działalność przedsiębiorstw niefinansowych w 2020 roku*, Warszawa 2021.

¹² Ustawa z dnia 6 marca 2018 r. o Rzeczniku Małych i Średnich Przedsiębiorców, art. 1.

dialogu społecznego¹³. Jeśli kandydat na stanowisko Rzecznika spełni szereg kryteriów formalnych:

- a) jest obywatelem polskim;
- b) korzysta z pełni praw publicznych;
- c) nie był skazany prawomocnym wyrokiem za umyślne przestępstwo ani umyślne przestępstwo skarbowe;
- d) posiada wyższe wykształcenie – brak wymagań co do kierunku studiów;
- e) cieszy się nieposzlakowaną opinią i daje rękojmię prawidłowego wykonywania powierzonych zadań;
- f) wyróżnia się wiedzą w zakresie przedsiębiorczości i regulacji prawnych tworzących otoczenie przedsiębiorców oraz posiada co najmniej pięcioletnie doświadczenie w zakresie wykonywania działalności gospodarczej lub reprezentowania interesów przedsiębiorców, lub tworzenia lub stosowania prawa gospodarczego;
- g) nie pełnił służby zawodowej ani nie pracował w organach bezpieczeństwa państwa wymienionych w art. 2 ustawy z dnia 18 października 2006 r. o ujawnianiu informacji o dokumentach organów bezpieczeństwa państwa z lat 1944–1990 oraz treści tych dokumentów (Dz. U. z 2017 r. poz. 2186 oraz z 2018 r. poz. 538 i 650), ani nie był ich współpracownikiem¹⁴

może zostać powołany na jedną, sześcioletnią kadencję¹⁵. Spełniwszy wszystkie powyższe warunki, dnia 22 czerwca 2018 r. na stanowisko Rzecznika Małych i Średnich Przedsiębiorców powołany został Adam Abramowicz¹⁶. Ustawa zabrania Rzecznikowi zajmować inne stanowiska, z wyjątkiem stanowiska naukowo-dydaktycznego lub naukowego w szkole wyższej, Polskiej Akademii Nauk, instytucie badawczym lub innej jednostce naukowej oraz wykonywania innych zajęć zawodowych, należeć do partii politycznej, wykonywania innych czynności, które pozostają w sprzeczności z jego obowiązkami albo mogą wywołać podejrzenie o jego stronniczość lub interesowność, prowadzenia działalności publicznej niedającej się pogodzić z obowiązkami i godnością jego urzędu¹⁷. Zgodnie z art. 7 Rzecznik ma prawo do jednego zastępcy, który musi spełniać te same wymogi formalne, co Rzecznik. Zastępcę powołuje minister właściwy do spraw gospodarki na wniosek Rzecznika.

¹³ *Ibidem*, art. 3.

¹⁴ *Ibidem*, art. 2.

¹⁵ *Ibidem*, art. 4.

¹⁶ <https://rzecznikmsp.gov.pl/instytucja-rzecznika/> (dostęp: 1.01.2022).

¹⁷ Ustawa z dnia 6 marca 2018 r. o Rzeczniku Małych i Średnich Przedsiębiorców, art. 6.

2. DZIAŁALNOŚĆ RZECZNIKA MAŁYCH I ŚREDNICH PRZEDSIĘBIORCÓW

W ustawie wymienione są następujące zadania Rzecznika:

- a) opiniowanie projektów aktów normatywnych dotyczących interesów przedsiębiorców oraz zasad podejmowania, wykonywania lub zakończenia działalności gospodarczej na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej;
- b) pomoc w organizacji mediacji między przedsiębiorcami a organami administracji publicznej;
- c) współpraca z organizacjami pozarządowymi, społecznymi i zawodowymi, do których celów statutowych należy ochrona praw przedsiębiorców oraz współdziałanie ze stowarzyszeniami, ruchami obywatelskimi, innymi dobrowolnymi zrzeszeniami i fundacjami oraz z zagranicznymi i międzynarodowymi organami i organizacjami na rzecz ochrony praw przedsiębiorców oraz poszanowania zasady wolności działalności gospodarczej i równego traktowania;
- d) inicjowanie i organizowanie działalności edukacyjnej i informacyjnej w zakresie związanym z wykonywaniem działalności gospodarczej na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, w szczególności w dziedzinie przedsiębiorczości oraz prawa gospodarczego;
- e) podejmowanie innych działań, o których mowa w art. 9, o ile służą one ochronie praw przedsiębiorców¹⁸.

Aby wykonywać powyższe zadania, Rzecznik może zlecać wykonanie badań, ekspertyz i opinii. Może również:

- a) występować do właściwych organów z wnioskami o podjęcie inicjatywy ustawodawczej albo wydanie lub zmianę innych aktów normatywnych w sprawach dotyczących działalności gospodarczej;
- b) występować do właściwych organów z wnioskiem o wydanie objaśnień prawnych, o których mowa w art. 33 ustawy z dnia 6 marca 2018 r. – Prawo przedsiębiorców, jeśli przepisy będące przedmiotem wniosku budzą wątpliwości w praktyce lub ich stosowanie wywołało rozbieżności w rozstrzygnięciach wydawanych przez właściwy organ administracji publicznej;
- c) informować właściwe organy nadzoru lub kontroli o dostrzeżonych nieprawidłowościach w funkcjonowaniu organów administracji publicznej;
- d) występować do właściwego ministra lub organu upoważnionego ustawowo do opracowywania i wnoszenia do rozpatrzenia przez Radę Ministrów

¹⁸ *Ibidem*, art. 8.

- projektów aktów normatywnych z wnioskiem, o którym mowa w art. 69 ust. 1 ustawy z dnia 6 marca 2018 r. – Prawo przedsiębiorców;
- e) występować do Sądu Najwyższego z wnioskiem, o którym mowa w art. 83 § 1 ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. o Sądzie Najwyższym (Dz. U. z 2018 r. poz. 5 i 650);
 - f) wnosić skargi nadzwyczajne, na podstawie art. 89 § 2 ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. o Sądzie Najwyższym;
 - g) występować do Naczelnego Sądu Administracyjnego z wnioskami o podjęcie uchwały mającej na celu wyjaśnienie przepisów prawnych, których stosowanie wywołało rozbieżności w orzecznictwie sądów administracyjnych;
 - h) zwrócić się o wszczęcie postępowania administracyjnego, wnosić skargi i skargi kasacyjne do sądu administracyjnego, a także uczestniczyć w tych postępowaniach – na prawach przysługujących prokuratorowi;
 - i) żądać wszczęcia przez uprawnionego oskarżyciela postępowania przygotowawczego w sprawach o przestępstwa wszczynane z urzędu;
 - j) informować właściwe organy o dostrzeżonych barierach i utrudnieniach w zakresie wykonywania działalności gospodarczej na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej¹⁹.

Czynności podejmowane przez Rzecznika dzielą się na podejmowane z urzędu, na wniosek przedsiębiorcy lub organizacji przedsiębiorców. Po zapoznaniu się z wnioskiem Rzecznik może:

- a) podjąć czynności;
- b) wskazać wnioskodawcy przysługujące mu prawa i środki działania;
- c) przekazać sprawę według właściwości;
- d) odmówić podjęcia czynności, o czym, uzasadniając swoje stanowisko, zawiadamia wnioskodawcę²⁰.

Rzecznik wykonuje swoje zadania przy pomocy Biura Rzecznika, które jest państwową jednostką budżetową ze statutem nadanym przez ministra właściwego do spraw gospodarki²¹. Maksymalny limit wydatków z budżetu państwa przeznaczonych na wykonywanie zadań Rzecznika w poszczególnych latach wynosi: w 2018 r. – 7 500 000 zł (niepełny rok), w 2019 r. – 19 000 000 zł, w latach 2020–2027 – 18 000 000 zł rocznie.

¹⁹ *Ibidem*, art. 9.

²⁰ *Ibidem*, art. 10.

²¹ *Ibidem*, art. 15.

3. POZIOM WIEDZY I ŚWIADOMOŚCI PRZEDSIĘBIORCÓW NA TEMAT RZECZNIKA MAŁYCH I ŚREDNICH PRZEDSIĘBIORCÓW – NA PODSTAWIE WYNIKÓW BADAŃ

W 2021 r. w Polsce działało 2356 tysięcy firm, z czego jedynie 0,2% stanowią duże przedsiębiorstwa. A więc dla 99,8% z nich głos Rzecznika jest ich głosem; w tej grupie 97% to mikro podmioty, których liczba z roku na rok wzrasta (w roku 2021 o 2,9% w porównaniu z rokiem 2020).

Sektor MŚP odpowiada za ponad 49% PKB Polski (bez zmian rok do roku). W 2021 r. sektor MŚP zatrudniał ponad 6,75 mln osób, czyli 67,4% spośród wszystkich zatrudnionych w sektorze przedsiębiorstw²².

Kolejną kategorią wskazującą na rosnące znaczenie sektora MŚP są zmiany w wysokości nakładów przeznaczonych na rzeczowe aktywa trwałe (inwestycje). W tej grupie wzrost nakładów inwestycyjnych wyniósł 5,7% w porównaniu z rokiem 2020, w wartości bezwzględnej było to 105,1 mld zł (w całości sektora przedsiębiorstw odpowiednio 240,6 mld zł)²³.

Analizując literaturę przedmiotu, daje się zauważyć brak badań dotyczących znajomości satysfakcji, a także oddziaływania urzędu Rzecznika MŚP na przedsiębiorców. Aby wypełnić tę lukę, przeprowadzono badanie ankietowe w okresie sierpień–październik 2021 r. W badaniu wzięło udział 107 osób z całej Polski²⁴ prowadzących działalność gospodarczą w dowolnej formie prawnej: jednoosobowej działalności gospodarczej lub spółki kapitałowej, fundacji lub stowarzyszenia, których roczny przychód nie przekroczył 50 mln euro, suma bilansowa nie przekroczyła 43 mln euro i nie zatrudniali więcej niż 250 pracowników w przeliczeniu na pełny wymiar czasu pracy.

Jak wynika z przeprowadzonych badań, 63% respondentów nie słyszało o urzędzie Rzecznika Małych i Średnich Przedsiębiorców przed rozpoczęciem wypełniania ankiety.

Ponadto należy wskazać, że 35% respondentów odpowiedziało, iż nie słyszało o żadnym działaniu Rzecznika. Przedsiębiorcy wiedzą, że istnieje taki organ, ale nie mają pojęcia, jakie działania podejmuje i jaki jest zakres jego

²² PARP, *Raport o stanie sektora małych i średnich przedsiębiorstw w Polsce 2021*.

²³ *Ibidem*.

²⁴ Na podstawie odpowiedzi do pierwszej części ankiety, większość ankietowanych to osoby urodzone w latach 1981–1994 (54% – Milenialsi, pokolenie Y), prowadzące firmy istniejące na rynku od roku do 10 lat (65,5% – faza rozwoju przedsiębiorstwa), w branży usługowej (23,4% – usługi informatyczne; 24,3% – pozostałe usługi, należące do sekcji M Polskiej Klasyfikacji Działalności „Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna”), o rocznych przychodach nieprzekraczających 2 milionów euro.

kompetencji. Co czwarty respondent słyszał o realizacji wszystkich czterech zadań przez Rzecznika określonych w ustawie.

Najwięcej respondentów, bo aż 50%, słyszało o wykonywaniu przez Rzecznika pierwszego zadania, czyli o opiniowaniu proponowanych zmian prawnych w zakresie prowadzenia przedsiębiorstwa w Polsce; 45% respondentów słyszało o tym, że Rzecznik pomaga w mediacjach między przedsiębiorcami a organami administracji publicznej; 40% ankietowanych słyszało o współpracy Rzecznika z organizacjami pozarządowymi w zakresie wsparcia przedsiębiorców. Jedna czwarta respondentów spotkała się z edukacyjną i informacyjną działalnością Rzecznika.

Z badań wynika, że bardzo nieznaczna liczba respondentów (12%) korzystała z pomocy Rzecznika – taki stan rzeczy może również wynikać ze względnej młodości instytucji. Ponadto prawie 80% respondentów uważa, że Rzecznik jest potrzebny lub bardzo potrzebny. Polscy przedsiębiorcy zgadzają się ze stwierdzeniem, że potrzebny jest organ stojący na straży zasady wolności gospodarczej, uczciwej konkurencji i poszanowania interesów przedsiębiorców.

Niecałe 31% respondentów odpowiedziało, że Rzecznik źle lub bardzo źle wywiązuje się ze swoich obowiązków. Działania Rzecznika pozytywnie oceniło nieco ponad 11% respondentów; 57,9% ankietowanych przedsiębiorców wybrało odpowiedź „nie mam zdania”, spośród nich 70% stanowili respondenci, którzy nie słyszeli przed wypełnieniem ankiety o urzędzie Rzecznika. Takiej samej odpowiedzi udzieliło tylko 37,5% przedsiębiorców, którzy słyszeli o Rzeczniku wcześniej.

Jaki obraz przedsiębiorcy wyłania się przy głębszej analizie odpowiedzi na pytanie: czy słyszałaś/słyszałeś o urzędzie Rzecznika Małych i Średnich Przedsiębiorców przed rozpoczęciem wypełniania tej ankiety? Odpowiedzi twierdzącej udzieliło 37,38% respondentów, przecząco odpowiedziało 62,62%. Analizując profil respondentów, którzy odpowiedzieli twierdząco, uzyskujemy pomiar: prawie 67% mileniśców słyszało o Rzeczniku wcześniej, z pokolenia Baby Boomers ponad 44%, odrobinę mniej, bo niecałe 43%, z pokolenia Z, a najmniej, niecałe 19%, z pokolenia PRL. Ponad 46% spośród wszystkich respondentów prowadzących działalność dłużej niż 20 lat słyszało wcześniej o Rzeczniku i 45,5% spośród przedsiębiorców ze stażem 10–20-letnim. Co piąty przedsiębiorca ze stażem nie dłuższym niż rok wiedział o istnieniu urzędu Rzecznika. W podziale na wielkość obrotu bardziej świadomymi są mikroprzedsiębiorcy, prawie 39% z nich wiedziało o Rzeczniku wcześniej. Co czwarty respondent z rocznym przychodem do 10 mln euro słyszał o Rzeczniku. Żaden z respondentów z obrotami powyżej 10 mln nie

słyszał, ale ci stanowili niecałe 2% wszystkich ankietowanych. Najbardziej świadomą istnienia Rzecznika grupą są przedsiębiorcy zajmujący się obsługą rynku nieruchomości czyli prawie 67%.

Wyniki badania potwierdzają tezę postawioną na wstępie niniejszego opracowania. Przedsiębiorcy w każdym wieku, z każdej branży, z różnym doświadczeniem w prowadzeniu działalności zgodnie twierdzą, że Rzecznik jest potrzebny. Polscy mikro, mali i średni przedsiębiorcy uważają, że brakuje bezstronnego organu, który dbałby o ich interes i chronił przed nadużyciami ze strony urzędów. Z badań wynika, że obecny Rzecznik nie wywiązuje się z tej roli należycie. Zdecydowana większość przedsiębiorców o nim nie słyszała, a część respondentów, która słyszała, nie wie, na czym polega praca Rzecznika, tym samym nie wie, że można szukać u niego pomocy.

ZAKOŃCZENIE

Stworzenie w 2018 r. urzędu Rzecznika Małych i Średnich Przedsiębiorców, z szerokim zakresem kompetencji, dawało obiektywne podstawy do uczyńnienia z Rzecznika głosu jakże licznego, ponad dwumilionowego środowiska. Jednak to, co miało być walorem i atutem – możliwość zajmowania się stosunkowo szerokim zakresem spraw – nie przełożyło się na efekty, które w istotny sposób poprawiłyby jakość prawa gospodarczego i otoczenia dla prowadzenia firmy w Polsce. Podejmowanie przez Rzecznika MŚP wielu problematycznych zagadnień, z różnorodnych obszarów działalności gospodarczej, miało charakter działań doraźnych. Po przeanalizowaniu sprawozdań z działalności Rzecznika MŚP wynika, iż działał on zgodnie z ustawą, głównie mediował między przedsiębiorcami a organami administracji publicznej, niestety bardzo punktowo. W działalności Rzecznika w latach 2018–2020 zabrakło podejścia systemowego, rozwiązywanie problemów czy sporów przedsiębiorców w wymiarze jednostkowym nie przełożyło się na uzyskanie mierzalnych efektów o generalnym znaczeniu. Sprawozdania merytoryczne Rzecznika MŚP z analizowanego okresu nie zawierają żadnej informacji o praktycznych rezultatach podejmowanych działań (ekonomicznych, prawnych, organizacyjnych).

Dodatkowym zagadnieniem jest sposób wyboru na to stanowisko Rzecznika, co już na wstępie obniżyło oczekiwania co do determinacji i zaangażowania w naprawę i poprawę sytuacji przedsiębiorców w relacji z instytucjami administracji państwowej. Rzecznik Małych i Średnich Przedsiębiorców jest powoływany przez Prezesa Rady Ministrów, w przeciwieństwie do np. Rzecznika

Praw Obywatelskich, którego powołuje Sejm za zgodą Senatu. Procedura wyboru osoby na stanowisko Rzecznika MŚP nie została zrealizowana w drodze konkursu i poprzez publiczne przedstawienie swojego autorskiego planu i programu działania prowadzonej instytucji oraz skonfrontowanie się z pytaniami zadawanymi przez przedstawicieli władzy ustawodawczej. Jeśli dodatkowo uwzględnimy brak wymagań co do kierunku wykształcenia oraz udokumentowania dorobku zawodowego kandydata, uzasadniona wydaje się teza, że o ile sama koncepcja powołania Rzecznika MŚP była ważna i potrzebna, to równie ważne i potrzebne było stworzenie warunków pozwalających na wybór eksperta.

Powołanie niezależnego organu, który występuje w obronie interesów polskich przedsiębiorców, zostało pozytywnie przyjęte przez środowisko polskiego biznesu, jednak po kilkudziesięciu miesiącach funkcjonowania Biura Rzecznika, po wydaniu ponad 40 mln złotych publicznych pieniędzy, co szósty przedsiębiorca nie słyszał o jego istnieniu. Mimo iż z roku na rok koszty wynagrodzeń Biura Rzecznika rosły, zatrudnia więcej pracowników, zajmuje się większą ilością spraw, to świadomość wśród przedsiębiorców na temat jego istnienia jest niska, prawie 63% z nich nie słyszało wcześniej o takim organie. Z tych, którzy zetknęli się z urzędem Rzecznika wcześniej, 35% nie słyszało o tym, aby Rzecznik realizował swoje ustawowe zadania, zadania takie jak mediacja między podatnikami a organami administracji publicznej, czy działalność na rzecz ochrony praw przedsiębiorców, a tematów, którymi Rzecznik mógł się kompleksowo zająć, było wiele.

Należy zadać pytanie, czy Rzecznik jest za mało obecny w mediach i dotychczasowe działania są niewystarczające, a może jest obecny w niepełnym zakresie stacji medialnych? Jaki odsetek polskich przedsiębiorców najczęściej ogląda TV Trwam, słucha Radia Maryja i odwiedza stronę 4stars.pl?²⁵ Czy oprócz telewizji, radia, kosztownej kampanii w mediach tradycyjnych nie ma innej drogi dotarcia do przedsiębiorców? Czy informacja o urzędzie Rzecznika, jego roli i możliwościach, nie mogłaby pojawiać się na stronie biznes.gov.pl, która służy rejestracji i zmianom we wpisach w jednoosobowych działalnościach gospodarczych i spółkach cywilnych? Odnośnik do strony Rzecznika mógłby zostać umieszczony na stronie podatki.gov.pl, skąd przedsiębiorcy pobierają deklaracje do urzędów skarbowych. Na stronie Zakładu Ubezpieczeń Społecznych jest informacja, że zarejestrowano już ponad 10 mln profili online²⁶, gros tych profili to przedsiębiorcy, a na zus.pl

²⁵ <https://radiotrack.pl/wyniki-sluchalnosci/> (dostęp: 28.12.2021).

²⁶ <https://www.zus.pl/> (dostęp: 26.05.2022).

również brak wzmianki o urzędzie Rzecznika. O podobnym pomysle wspominał jeden z respondentów: „Brak informacji o tej instytucji podczas zakładania firmy”.

Wielu respondentów-przedsiębiorców wyraziło niezadowolenie z dotychczasowej działalności Rzecznika. Komentarze te są kluczowe w kontekście uzyskanych wyników badania. Coraz więcej Polaków rezygnuje z telewizji i radia na rzecz internetu i portali społecznościowych. Biuro Rzecznika powinno skierować więcej czasu i pracy na aktywność na Facebooku, kampanię na Instagramie, a może nawet na TikToku, wyciągając dłoń do najmłodszych przedsiębiorców, którzy w ponad 77% zgodzili się, że Rzecznik jest potrzebny. Dobrze zdefiniowana grupa odbiorców reklam wśród użytkowników Meta jest o wiele tańsza od ogólnopolskiej kampanii telewizyjnej. Przedsiębiorcom w każdym wieku, z każdej branży, brakuje bezstronnego organu, który bezpłatnie pomoże w zmaganiu się z realiami prowadzenia firmy w Polsce. Tylko 10% przedsiębiorców nie widzi potrzeby istnienia Rzecznika.

Kolejną kwestią jest neutralność polityczna stanowiska Rzecznika. Wieloletnia przynależność partyjna dla wielu przedsiębiorców może oznaczać brak samodzielności w piastowaniu stanowiska oraz brak zaufania.

Tylko 11% respondentów ocenia dotychczasową działalność Rzecznika pozytywnie, 30,8% ma złe zdanie o działalności Rzecznika, a ponad 60% nie ma zdania. Trudno mieć zdanie na temat organu, o którym się wcześniej nie słyszało.

Swoistym probierzem faktycznej determinacji Rzecznika w wypełnianiu ustawowych obowiązków było wprowadzenie nowego systemu podatkowego, zwanego Polskim Ładem. W zgodnej opinii większości ekspertów: ekonomistów, prawników, finansistów, zestaw przepisów obowiązujących od dnia 1 stycznia 2022 r. i z późniejszymi zmianami, jest zły, niezgodny z Konstytucją, niezgodny z innymi ustawami podatkowymi, nielogiczny, niespójny wewnętrznie, napisany niegrammatycznie. Takie opinie wyrażali również prawnicy z Rządowego Centrum Legislacji. To spowodowało, że bardzo duża grupa przedsiębiorców znalazła się w sytuacji bezpośredniego zagrożenia możliwości kontynuacji działalności gospodarczej – wprowadzenie nowych obciążeń podatkowych, brak jasnych przepisów niepozwalający na ich interpretacje, w jeszcze większym stopniu niż dotychczas wpływał negatywnie na warunki sprzyjające rozwojowi przedsiębiorczości. Stwarzało to naturalną przestrzeń dla działań Rzecznika. Jednak żadne kompleksowe działania nie zostały podjęte. Rzecznik i jego urzędnicy nie wystąpili z inicjatywą szeroko zakrojonej debaty na temat systemowych zmian Polskiego Ładu. Takie zaniechanie ma istotny wpływ na ogólną negatywną ocenę kompetencji Rzecznika.

Ustawodawca, uznając za potrzebne stworzenie warunków i standardów legislacyjnych zapewniających ochronę sektorowi mikro, małych i średnich przedsiębiorców, powołał urząd Rzecznika. Niestety, jak wynika z badań, stworzenie urzędu Rzecznika jest przedsięwzięciem bez realnego wpływu na kierunek i zakres zmian regulujących zasady funkcjonowania biznesu, stwarza jedynie pozór troski o dobrostan firm działających w Polsce.

BIBLIOGRAFIA

Literatura przedmiotu

- Dobaczewska A., *Zasady prawne relacji przedsiębiorców z organami władzy publicznej*, [w:] Borkowski A., Małecki W., *Państwo a przedsiębiorca – aktualne wyzwania*, Wydawnictwo Uniwersytetu Wrocławskiego, 2019.
- Grzegorzewska-Mischka E., Wyrzykowski W., *Bariery rozwoju przedsiębiorczości w Polsce i krajach UE – analiza retrospektywna i porównawcza*, [w:] Sułkowski Ł., Marjański A., *Przedsiębiorczość w dobie wyzwań rozwojowych*, *Przedsiębiorczość i Zarządzanie*, t. XVIII, z. 12, cz. 1, Wydawnictwo Społecznej Akademii Nauk 2017.
- Kozieł G., *CEIDG. Rzecznik Małych i Średnich Przedsiębiorców. Przedsiębiorcy zagraniczni w obrocie gospodarczym*, Wydawnictwo C.H. Beck, Warszawa 2019.
- Lissoń P., *Rzecznik Małych i Średnich przedsiębiorców: ombudsman czy organ administracji rządowej*, *Ruch Prawniczy, Ekonomiczny i Socjologiczny*, r. LXXX, z. 4, 2018.
- Podgórski Z., *Proces Tworzenia Przedsiębiorstwa*, Wydawnictwo Naukowe Wydziału Zarządzania Uniwersytetu Warszawskiego, Warszawa 2008.
- Powałowski A., Wolska H., *Przedsiębiorcy i ich działalność*, Wydawnictwo C.H. Beck, Warszawa 2019.
- Samuelson P.A., Nordhaus W.D., *Ekonomia*, Dom Wydawniczy REBIS, Poznań 2019.
- Samborski A., *Bariery fiskalne rozwoju przedsiębiorczości w Polsce*, *Problemy Zarządzania*, vol. 15, nr 1 (65), 2016.
- Tarasek M., *Rzecznik Praw Podatnika – czy rozwiąże problemy polskiego podatnika?*, Uniwersytet Śląski, 2013.
- Wiśniewski J.B., *Przedsiębiorczość jako fundament dynamicznej analizy gospodarczej*, *Economic Review* 27/2, Wrocław 2021.

Sprawozdania i raporty

Główny Urząd Statystyczny, *Działalność przedsiębiorstw niefinansowych w 2020 r.*, Warszawa 2021.

Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości, *Raport o stanie sektora małych i średnich przedsiębiorstw w Polsce 2021.*

Sprawozdanie Rzecznika Małych i Średnich Przedsiębiorców, 2018.

Sprawozdanie Rzecznika Małych i Średnich Przedsiębiorców, 2019.

Sprawozdanie Rzecznika Małych i Średnich Przedsiębiorców, 2020.

Źródła internetowe

Baby Boomers, Generacja X i Millenialsi, czyli zmiany pokoleniowe w organizacji, <https://rynekpracy.pl/artykuly/baby-boomers-generacja-x-i-millenialsi-czyli-zmiany-pokoleniowe-w-organizacji> (dostęp: 15.05.2022).

Biuro Rzecznika MŚP, <https://www.linkedin.com/company/biuro-rzecznika-msp/> (dostęp: 4.01.2022).

Digital 2021: Poland, <https://datareportal.com/digital-in-poland> (dostęp: 3.01.2022).

<https://bdm.stat.gov.pl/> (dostęp: 15.05.2022).

<https://bip.brpo.gov.pl/> (dostęp: 28.12.2021).

<https://brpd.gov.pl/> (dostęp: 28.12.2021).

<https://osrodekkanaliz.pl/o-nas/> (dostęp: 19.02.2022).

<https://rf.gov.pl/> (dostęp: 28.12.2021).

<https://rzecznikmsp.gov.pl/> (dostęp: 28.12.2021).

<https://sjp.pwn.pl/slowniki/rzecznik> (dostęp: 3.01.2021).

<https://twitter.com/rzecznikmsp> (dostęp: 4.01.2022).

<https://www.facebook.com/BiuroRzecznikaMSP> (dostęp: 4.01.2022).

<https://www.gov.pl/web/rpp> (dostęp: 28.12.2021).

<https://www.youtube.com/c/RzecznikMSP> (dostęp: 4.01.2022).

Kody PKD, <http://www.krs-online.com.pl/PKD.html> (dostęp: 10.05.2022).

Pokolenie X na rynku pracy – charakterystyka, <https://poradnikprzedsiębiorcy.pl/pokolenia-w-pracy-pokolenie-x> (dostęp: 15.05.2022).

Raport Newspoint: Pokolenia w Polsce i potrzeba monitorowania ich rosnącej aktywności, <https://www.newspoint.pl/blog/raport-newspoint-pokolenia-w-polsce-i-potrzeba-monitorowania-ich-rosnacej-aktywnosci> (dostęp: 15.05.2022).

Wyniki słuchalności stacji ogólnopolskich i ponadregionalnych, <https://radiotrack.pl/wyniki-sluchalnosci/> (dostęp: 25.05.2022).

Zapomnijcie o „generacji Y”. Do głosu dochodzi „pokolenie XD” – i łatwo je rozpoznać, <https://natemat.pl/235903,do-jakiego-pokolenia-naleze-generacja-z-to-najliczniejsza-grupa-w-polsce> (dostęp: 15.05.2022).

Akty prawne

Interpelacja nr 14379 do Ministra Finansów w sprawie powołania do życia rzecznika praw podatników i płatników.

Interpelacja nr 16946 do prezesa Rady Ministrów w sprawie powołania urzędu rzecznika praw podatnika.

Rozporządzenie Ministra Rozwoju i Finansów z dnia 13 września 2017 r. w sprawie rachunkowości oraz planów kont dla budżetu państwa, budżetów jednostek samorządu terytorialnego, jednostek budżetowych, samorządowych zakładów budżetowych, państwowych funduszy celowych oraz państwowych jednostek budżetowych mających siedzibę poza granicami Rzeczypospolitej Polskiej, Dz.U. 2017 poz. 1911.

Ustawa z dnia 6 marca 2018 r. – Prawo przedsiębiorców, Dz.U. 2018 poz. 646.

Ustawa z dnia 6 marca 2018 r. o Rzeczniku Małych i Średnich Przedsiębiorców, Dz.U. 2018 poz. 648.

Ustawa z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych, Dz.U. 2009 nr 157 poz. 1240.

FUNKCJA RZECZNIKA MAŁYCH I ŚREDNICH PRZEDSIĘBIORCÓW W PRAKTYCE GOSPODARCZEJ SEKTORA MŚP

Streszczenie

Dnia 22 czerwca 2018 r. został powołany urząd Rzecznika Małych i Średnich Przedsiębiorców (Rzecznik MŚP). W opracowaniu przedstawiono proces i drogę, jaką przebyła koncepcja urzędu Rzecznika MŚP od momentu pojawienia się jej – ponad 10 lat temu oraz zapisy ustawy o Rzeczniku Małych i Średnich Przedsiębiorców, określającej zadania tej nowej instytucji. Na tym tle zaprezentowane zostały wyniki badania znajomości instytucji Rzecznika MŚP wśród przedsiębiorców i ich oceny działalności tego urzędu. Badanie zostało przeprowadzone wśród mikro, małych i średnich przedsiębiorców w okresie sierpień – październik 2021 roku.

Tezą główną artykułu jest to, że Rzecznik MŚP nie wykonuje prawidłowo swoich ustawowych obowiązków, działa pozornie. Niewystarczająca promocja nie tyle działań, co samego urzędu i zakresu jego ustawowych kompetencji sprawia, że po ponad trzech latach polscy mikro, mali i średni przedsiębiorcy wciąż niewiele wiedzą o takim urzędzie.

Słowa kluczowe: przedsiębiorczość, przedsiębiorcy, rzecznik, Rzecznik Małych i Średnich Przedsiębiorców, analiza ankiety

THE FUNCTION OF THE OMBUDSMAN FOR SMALL AND MEDIUM-SIZED ENTREPRENEURS IN THE ECONOMIC PRACTICE OF THE SME SECTOR

Abstract

On June 22, 2018, the office of the Ombudsman for Small and Medium-sized Entrepreneurs (SME Ombudsman) was established. The article presents the process and path that the concept of the Office of the Ombudsman for SMEs has undergone since its appearance – over 10 years ago, and the provisions of the Act on the Ombudsman for Small and Medium-sized Entrepreneurs, defining the tasks of this new institution. Against this background, the results of the survey on the awareness of the institution of the Ombudsman for SMEs among entrepreneurs and their assessment of the activity of this office were presented. The survey was conducted among micro, small and medium-sized enterprises in the period August – October 2021.

The main thesis of the article is that the activities of the SME Ombudsman are not clearly articulated in relation to the relevant scope of competence. Insufficient promotion of not so much the activities as the office itself and the scope of its statutory competences means that after more than three years, Polish micro, small and medium entrepreneurs still know little about such an office.

Keywords: entrepreneurship, entrepreneurs, spokesman, Ombudsman for Small and Medium-sized Entrepreneurs, analysis of the survey

Cytuj jako:

Urban M., Florczak E., *Funkcja Rzecznika Małych i Średnich Przedsiębiorców w praktyce gospodarczej sektora MŚP*, „Myśl Ekonomiczna i Polityczna” 2022, nr 4(75), s. 89–104. DOI: 10.26399/meip.4(75).2022.24/m.urban/e.florczak

Cite as:

Urban M., Florczak E. (2022). ‘The function of the Ombudsman for Small and Medium-sized Entrepreneurs in the Economic practice of the SME sector’. *Myśl Ekonomiczna i Polityczna* 4(75), 89–104. DOI: 10.26399/meip.4(75).2022.24/m.urban/e.florczak